

per av avund: en välvillig och en illvillig [3]. Den välvilliga avunden kanske leder till att jag försöker få det lika bra som den som har det bättre än jag, medan den illvilliga avunden kan leda till att jag förstör för den jag är avundsjuk på även om jag därigenom förstör även för mig själv. Sedan finns det en typ av avund som kan rikta sig mot personer som redan har det sämre än man själv – men som man kanske vill ska få det ännu sämre. I sådana fall talar man om missunnsamhet.

Om nu avundsjuka leder till en svår social smärta, samtidigt som det enda sättet att minska avundsjukan kan leda till att man förstör för andra och dessutom tvingas till självdestruktiva handlingar – då finns all anledning att begrunda hur man skulle kunna förebygga känslor av avund. Den amerikanske moralfilosofen John Rawls' förslag till lösning är att vi skapar ett rättvist samhälle [3].

Hur ska det gå till? Avundsjukan är ju en klassisk last – en av de sju dödssynderna. Den som är avundsjuk är vanligtvis omedveten om att det är just avund han eller hon känner. Det finns diverse motivförädlingsmekanismer som maskerar avunden eller förtränger insikt om den. Omgivningen däremot känner ofta igen en avundsjuk person, och frågan är om det inte skulle vara möjligt att utveckla läkemedel eller olika former av behandling mot avundsjuka.

Om vi som människor är så enkelt funtade att vi neurofysiologiskt aktiverar samma område i hjärnan när vi känner fysisk och psykisk smärta, uppstår också en rad andra frågor:

1) Vad händer i hjärnan när vi känner existentiell smärta? Om det är samma områden som aktiveras vid psykisk, existentiell och fysisk smärta, behöver vi inte längre kalla det för medikalisering om vi behandlar existentiellt lidande med läkemedel.

2) Vad händer i hjärnan när vi känner oss illa bemötta, kränkta, skamsna eller skuldbelagda? Företeelserna skulle mycket väl kunna rymmas inom det som H Takahashi et al kallar social smärta. Det gäller bara att utveckla lämpliga experiment som kan förkasta eller stödja hypotesen.

Avundsjukan, uppfattad som social smärta, tycks alltså vara såväl ett medicinskt som ett moralfilosofiskt problem – kanske borde problemområdet omtalas under samlingsnamnet neuroetik. Är det inte dags att samarbeta kring denna problematik?

Niels Lynøe
professor

**INNEHÅLL
I HUVUDET**
Människans
huvud är belam-
rat med alle-
handa tanke-
bråte – vackert
och fult, ont och
gott. Vem vet
vad som poppar
upp ur ögon och
mun?

Teckning: Magnus
Stenstam

Outtömlig idéspruta, konstnär och läkare

Kultursidans artikel om Salieri och Mozart i det här numret av Läkartidningen illustreras med konstnärliga teckningar av Magnus Stenstam, till sin pensionering läkare i Eskilstuna. Teckningarna har några år på nacken, de finns återgivna i boken »Doktor Stenstams samlade huvudverk eller Noteringar från föreläsningar och röntgenrönder med en eller annan insterstitiell teckning«, utgiven 1994 i en samlarupplaga på 500 nummerade och signerade exemplar.

I boken finns ett smakprov på Stenstams karaktäristiska figurer, ofta monsterliknande eller rovfågelslika väsen med mänskliga attribut. Vid sidan av dessa finns skämtteckningar med ett myller av figurer framställda på ett mångsidigt bildspråk – ibland kompletta rebusar att begrunda och lösa. Vissa av Stenstams teckningar tar med åskådaren på en särigen och personligt färgad upptäcktsfärd i sjukhusens och den medicinska forskningsvärld.

Som medicinare i Lund på 1960-talet hamnade Stenstam »i spexeriet« och gjorde affischer och scenbilder, parallellt med verksamhet som sporadisk tecknare i kårtidningen Lundagård. Han samarbetade också under nio år med »Piratens talesman Helmer Lång«, bas för Karnevalens konstutställning. Lång beskriver Stenstam som en outtömlig idéspruta utan hejd på den konstnärliga skaparviljan.

Magnus Stenstams konstnärskap fortsatte även under åren som yrkesverksam läkare. Torrnålsgravyr, arbete med kopparstick, målning i olja och tempera – »när min ganska petiga tecknarstil tröttnade ut mig«. Resultatet av dessa års produktion visades upp vid några utställningar på olika ställen i Västsverige på 1990-talet, och några bilder publicerades (till upphovsmannens stora förvåning och glädje) i en parisisk konstdidskrift, »Eter«.

I förordet till samlarupplagan skriver Magnus Stenstam att vissa av hans bilder avser att »... skämta med någon person eller kanske oftare en företeelse ...«, medan »... andra kanske endast försöker beskriva former, skuggor eller dagar«. Några av bilderna har försetts med en titel eller en kort text, men ibland får bilden stå för sig själv, utlämnad till åskådarens egen tolkning.

Gabor Hont

Läs mer Referenslista <http://ltarkiv.lakartidningen.se>